

Förenklad modell för beräkning av timkostnadsnorm

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	3
2. Index för beräkning av timkostnadsnorm	4
3. Ny modell för beräkning	5
4. Sammanfattning	6

1. Bakgrund

En enskild har i vissa fall rätt till ett rättsligt biträde som bekostas av allmänna medel, t.ex. en offentlig försvarare, ett målsägandebitråde eller ett biträde enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Ersättning till rättsliga biträden bestäms i huvudsak genom tillämpning av en timkostnadsnorm som regeringen fastställer i förordningen (2009:1237) om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet. Enligt förordningen ska Domstolsverket, före utgången av september månad varje år, ge in underlag till regeringen för beräkning av nästkommande års timkostnadsnorm.

Nuvarande beräkningsmodell

Domstolsverket tillämpar en modell för beräkning av timkostnadsnormen som regeringen har lagt fast i beslut den 9 november 2000 och den 13 september 2007. Detta innebär att myndigheten beräknar kostnader avseende löne- och lönebikostnader för jurister och biträden samt lokalkostnader och övriga kostnader. Det är fem index som ska tas fram och vägas samman, vilket medför att det görs ett antal antaganden om fördelning mellan olika kostnadsposter i de rättsliga biträdenas verksamhet. Dessutom ska myndigheten i detta arbete ta hänsyn till kostnadsutvecklingen för de senaste tre åren.

Nuvarande beräkningsmodell är förhållandevis komplicerad och innebär att Domstolsverket måste göra en rad beräkningar, vilket är resurskrävande. Dessutom innebär modellen att det är förhållandevis svårt att kontrollera att omräkningen över tid korrekt återspeglar kostnadsutvecklingen för rättsliga biträden. Det kan också konstateras att timkostnadsnormen över tid har haft en högre uppräkningsgrad än jämförbara omräkningsalternativ. Modellens konstruktion gör det vidare svårt att prognostisera utvecklingen av normen.

Förenklad beräkningsmodell

Regeringskansliet har genomfört ett projekt för att ta fram en ny och förenklad modell för omräkning av timkostnadsnormen. Modellen ska också bidra till att dämpa den genomsnittliga utgiftsutvecklingen på anslaget. Utgångspunkten har varit att modellen ska möjliggöra en förutsägbar, indexbaserad, uppräkningsgrad som rättvisande återspeglar kostnadsutvecklingen i relevanta delar av samhället. Modellen, som redogörs för i det följande, innebär att omräkningen knyts till ett index som speglar hur priset för tjänster utvecklas över tid.

2. Index för beräkning av timkostnadsnorm

Statistiska centralbyrån publicerar löpande tjänsteprisindex som mäter den genomsnittliga prisutvecklingen i producentledet för tjänstebranscher, i de fall tjänsterna levereras från inhemska producenter för användning i Sverige. Statistiska centralbyrån samlar in prisuppgifter på tjänster från företag i olika branscher. Statistiken finns tillgänglig dels som ett samlat index, dels grupperat efter näringsgren.

Val av indelningsnivå

Det samlade tjänsteprisindexet är brett och fångar den övergripande prisutvecklingen på tjänster i Sverige. Ett brett index minskar risken för stora årliga variationer. En nackdel med ett brett index är att det omfattar många näringsgrenar vars prisutveckling inte alltid är relevanta för juridisk verksamhet.

Eftersom statistiken även finns grupperad efter näringsgren går det att välja en nivå vars gruppering innefattar juridiska tjänster. Det finns olika nivåer i grupperingen. De mer finfördelade nivåerna bör undvikas för att minska risken för en relativt sett hög volatilitet. Dessutom ökar problemen med näringsgrensspecifika felkällor ju längre ner i nivå man kommer, till exempel genom att omräkningen av timkostnadsnormen i sig skulle kunna påverka det index som väljs för omräkningen.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms det vara lämpligt att välja en indelningsnivå som ligger en nivå under det samlade tjänsteprisindexet, för att ge viss fokusering och samtidigt undvika ett allt för litet urval. Grupperingen med index för tjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik¹ innefattar alltså juridisk verksamhet och uppfyller dessa kriterier. Det är en nivå som ger en möjlighet att avspegla en prisutveckling som är relevant för rättsliga biträden och som samtidigt minskar risken för de problem som finns vid val av en mer finfördelad nivå.

¹ Avdelning M i standard för svensk produktindelning efter näringsgren (SPIN), motsvarande 64, 69, 70, 71 och 73 i standarden för svensk näringsgrensindelning (SNI). SPIN är en statistisk standard för klassificering av produkter efter ursprung i produktionen. SPIN är en produktindelning där produkter, varor och tjänster, länkas till aktiviteter så som dessa definieras i SNI.

3. Ny modell för beräkning

Tillämpningen av index för tjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik som grund för timkostnadsnormen innebär en betydande förenkling jämfört med dagens modell. Modellen innebär att helårsutfallet för detta index hämtas in från den officiella statistiken från Statistiska centralbyrån, för att sedan användas i omräkningen av normen. Med hänsyn till de tidsramar som finns för beslut ger modellen en tvåårig eftersläpning; om den nya modellen hade använts för beslut om 2017 års timkostnadsnorm skulle tjänsteprisindex för 2015 ha tillämpats.

Konsekvenser

Den nya modellen innebär ett skifte från att försöka återspegla kostnader för rättsliga biträden till att följa utvecklingen av priset för tjänster. För att, som i dag, återspegla kostnader görs ett antal antaganden om fördelning mellan olika kostnadsposter i de rättsliga biträdenas verksamhet. Med den nya modellen finns inte detta behov, vilket ger betydande administrativa förenklingar och en ökad transparens i beräkningarna. Det index som används i den nya modellen utgör en stabil grund för en förutsägbar uppräknings som har förmåga att rättvisande återspegla kostnadsutvecklingen i delar av samhället som är relevanta för rättsliga biträden.

De ekonomiska konsekvenserna av ett byte till en ny modell bedöms vara marginella. Statens utgifter för rättsliga biträden uppgick 2016 till 2 750 miljoner kronor. För 2017 beräknas höjningen av timkostnadsnormen med 1,44 procent bidra till att öka utgifterna på anslaget med cirka 36 miljoner kronor. Om den nya modellen hade tillämpats skulle omräkningstalet i stället ha varit 1,22 procent², vilket beräknas motsvara cirka 30,5 miljoner kronor. Den beräknade skillnaden i utfall är alltså cirka 5,5 miljoner kronor. Det motsvarar 0,2 procent av de totala utgifterna på anslaget 2016. Det finns en rad faktorer som påverkar skillnaderna i utfall mellan den nuvarande beräkningsmodellen för timkostnadsnormen och den modell som nu föreslås. Sett till den senaste tioårsperioden uppskattas att den årliga skillnaden i utfall kan vara högre än vad beräkningar för år 2017 ger vid handen, i genomsnitt cirka 18,5 miljoner kronor. Även ett sådant utfall kan dock, sett till de totala utgifterna på anslaget, anses innebära endast marginella ekonomiska konsekvenser.

² 2015 års tjänsteprisindex för tjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik.

4. Sammanfattning

Genom att knyta uppräkningsnormen av timkostnadsnormen till ett tjänsteprisindex som speglar hur priset för tjänster inom grupperingen juridik, ekonomi, vetenskap och teknik utvecklas över tid i Sverige skapas en ny och förenklad modell för omräkning av timkostnadsnormen. Den nya modellen ger en förutsägbar, indexbaserad, uppräkning som rättvisande återspeglar kostnadsutvecklingen i relevanta delar av samhället. Indexet används, med två års eftersläpning, som underlag för regeringens beslut om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet.